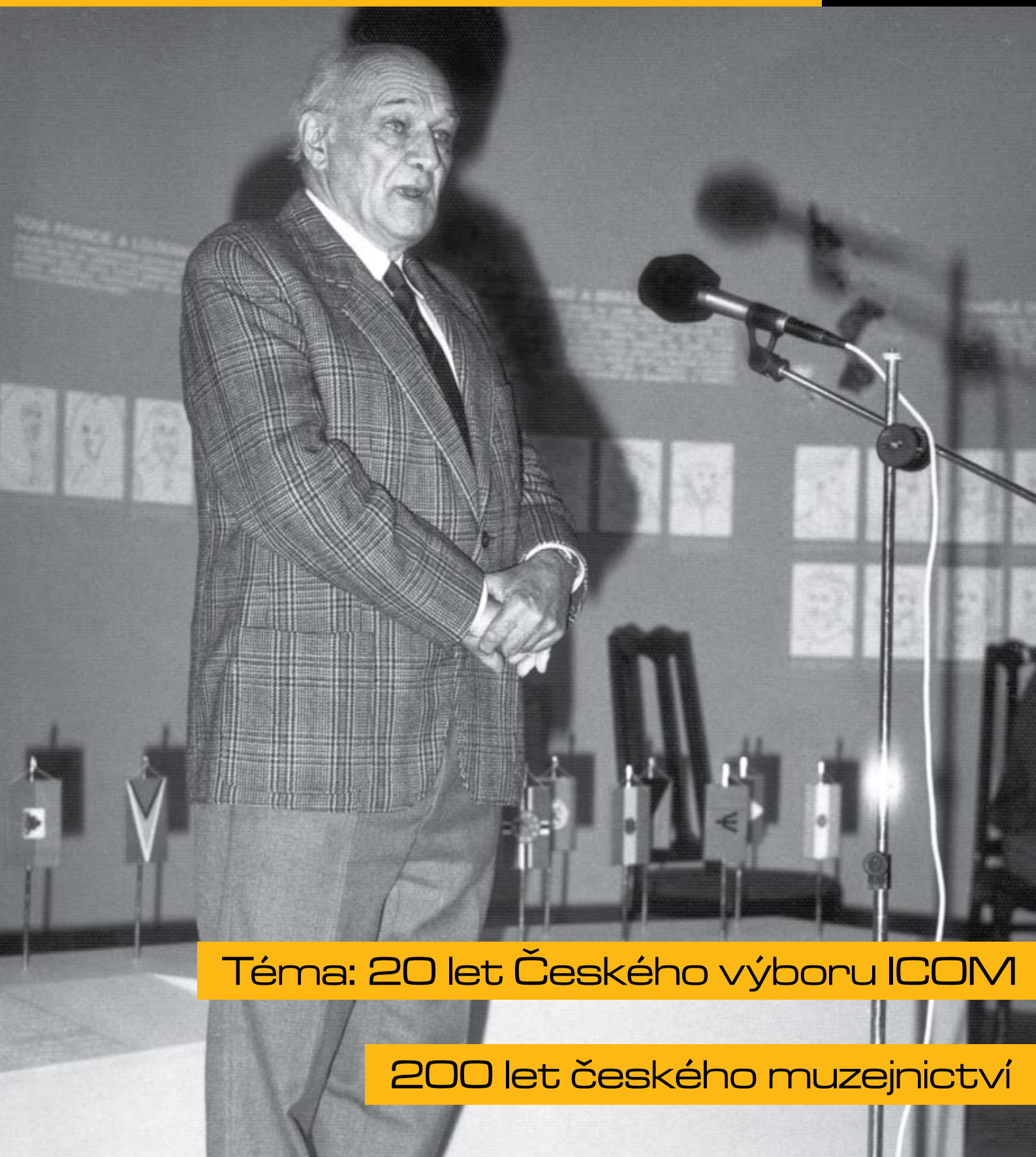

VĚSTNÍK

číslo 1

 ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ ČESKÉ REPUBLIKY ročník 14

Téma: 20 let Českého výboru ICOM

200 let českého muzejnictví

Téma: 20 let Českého výboru ICOM

20 / 68

Vážení a milí čtenáři,

toto číslo Věstníku Asociace muzeí a galerií České republiky je věnováno ICOMu. Uvedené texty byly sepsány k připomenutí 20. výročí od vzniku Českého výboru ICOM. Český výbor a s ním i Slovenský komitét tak patří mezi nejmladší členy Mezinárodní rady muzeí. Vedle těchto mladických narozenin ale můžeme hrdě slavit i kmetických 68 let. Ve své existenci totiž navazujeme na tradici Československého výboru ICOM založeného už v roce 1946.

Oslava je zároveň prostorem k bilancování toho, co jsme dosáhli v minulosti. Ve světle těchto informací se pak můžeme zamyslet nad tím, jaké jsou naše úkoly do budoucnosti.

Český výbor ICOM má základní ambici integrovat české muzejnictví do mezinárodní komunity. Podporujeme prezentování českých projektů v zahraničí, usilujeme o to, aby se do práce mezinárodních komisí ICOM zapojilo co nejvíce našich muzejníků. Zároveň pracujeme na zprostředkovávání výsledků práce ICOMu v Česku formou překladů různých dokumentů, nejnověji *Etického kodexu pro pracovníky přírodovědných muzeí*. Usilujeme o posílení mediální pozice ČV ICOM. Za tím účelem jsme loni spustili nový web <http://www.czech.icom.museum>, v odborných časopisech jsme publikovali texty o naší činnosti, současné české muzejnictví jsme prezentovali i v časopise *ICOM News*.

Inspirativní čtení Vám přeje

předsednictvo Českého výboru ICOM

Předsednictvo Českého výboru ICOM (od roku 2012): zleva Vlastimil Vykydal, Martina Lehmannová, Ivo Štěpánek, Martina Galetová, Milan Hlaveš. Foto: Gabriel Urbánek

Články k tématu 20 let Českého výboru ICOM shromáždila
a editorsky připravila Martina Lehmannová

Zdravice od Hanse-Martina Hinze

S velkým potěšením chci gratulovat Českému výboru ICOM k 20. výročí existence. K jeho založení došlo rok po vzniku České republiky v lednu 1993 a od té doby se stal pevnou základnou pro muzejní pracovníky v nesnadných dobách české historie. Český národní výbor zaznamenal exponenciální růst počtu členů a řadu úspěchů. Počet individuálních členů se jen za posledních deset let zdvojnásobil, ze 114 v roce 2003 na 228 v roce 2013, a má více jak 60 institucionálních členů. Toto výročí je příležitostí k bilancování jedinečné historie Českého výboru ICOM a také k pohledu do pestré a čínorodé budoucnosti.

Dnes je ICOM jedinou organizací, která na mezinárodní úrovni reprezentuje muzea a muzejní pracovníky. Členstvím v ICOMu získáváte přístup do mezinárodního fóra, globální síť více jak 30 000 muzejních specialistů. Spoluprací v národním výboru máte možnost utvářet lokální komunitu kolegů. Jednou z vizí ICOMu je svět, v němž bude všeobecně akceptovaná důležitost a význam přírodního a kulturního dědictví. Chápejte své členství jako součást reprezentace globální muzejní komunity, povzbudte spolupráci mezi výbory a zeměmi na všech úrovních, spojováním a sdílením informací.

Dnes na celém světě existuje 114 národních výborů ICOM a tento počet nás ujišťuje v tom, že práce organizace dosáhla světového významu. Národní výbory jsou základní buňkou v živoucím organismu ICOMu, přispívají k lokální implementaci programu, jako je ochrana před ohrožením, a dávají nám zpětnou vazbu. Spolupráce národních výborů pomáhá posílit mezinárodní muzejní a památkovou obec a ukazuje sílu energie našich členů.

V minulých dvaceti letech měla práce Českého výboru ICOM významný vliv na společenství ICOMu. Výbor se nezasloužil pouze o propojení vlastních členů, ale podílel se na spolupráci napříč kulturami a na vedení mezinárodního dialogu. Chtěl bych poděkovat za plodných 20 let odpovědné práce směřující k uplatňování vizí a cílů ICOMu a za Vaši aktivní spolupráci v tomto společenství. Velmi se těším na úkoly, které budete naplňovat v budoucnosti.

Hans-Martin Hinz
prezident ICOM

Z angličtiny přeložila Martina Lehmannová

Zdravice od Pavla Hlubučka

Při příležitosti 20. výročí činnosti Českého výboru ICOM a bilancování spolupráce Odboru ochrany movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií Ministerstva kultury s ním v uplynulých dvaceti letech, mi dovoluji připomenout začátky této spolupráce od devadesátých let minulého století.

Období politických a společenských změn po roce 1989 se české muzejnictví rozhodlo využít nejen k emancipaci a posílení svého postavení v rámci humanitních věd, ale také k zvýraznění významu a funkce muzeí v moderní občanské společnosti. K tomu bylo nutné vytvořit základní strukturu subjektů, které by byly jednak schopné českému muzejnictví pomoci a jednak se staly partnery veřejné správy. Tím spíše, že mít v oblasti muzejnictví kompetentní partnery bylo také v zájmu této veřejné správy, které tehdy šlo zejména o partnerství při přípravě nové legislativy, při zajišťování kvalitního informačního servisu pro muzea i galerie a při aplikaci důsledků transformačních změn ve společnosti do oboru muzejnictví.

Postupně byly proto v roce 1990 založeny Asociace muzeí a galerií České republiky (AMG) a Rada galerií České republiky (RG). Pro obor muzejnictví bylo ale neméně důležité integrovat se do mezinárodních struktur a co nejrychleji české muzejnictví vyvést z letité mezinárodní izolace. Jak pro obor, tak pro státní správu bylo také velmi významné zprostředkování zahraničních poznatků, aby mohly být co nejrychleji zapracovávány do praxe českých, moravských a slezských muzeí a galerií. Přirozeným partnerem státní správy v této oblasti byl již od roku 1991 Československý výbor ICOM, jehož nástupcem se po rozdělení Československa stal v roce 1994 nově ustavený Český výbor ICOM. Tímto partnerstvím byly vytvořeny organizační předpoklady příštího úspěšného vývoje oboru. AMG, RG a Český výbor ICOM funkci partnerů veřejné správy plní, vždyť všechno podstatné, co se v oboru muzejnictví po roce 1990 uskutečnilo, bylo výsledkem spolupráce těchto subjektů, zejména s Ministerstvem kultury. Zatímco AMG a RG svou činnost musely postupně profilovat, obsah činnosti Českého výboru ICOM je dán – cílem národních výborů ICOM je podporovat muzea a muzejní pracovníky při jejich vědecké práci, v péči o sbírky a jejich uchování, při prezentaci materiálu i při zvyšování vědecké kvalifikace muzejních pracovníků. Z toho plyne také obsah partnerství s Ministerstvem kultury.

Za dosavadní spolupráci Českému výboru ICOM děkuji a těším se, že se mu bude i v dalších letech dařit smysl své činnosti dobře naplňovat k prospěchu českého muzejnictví.

Pavel Hlubuček
ředitel Odboru ochrany movitého
kulturního dědictví, muzeí a galerií MK ČR

Zdravice od Lud'ka Beneše

Vážení přátelé, milé kolegyně a milí kolegové, Vy, kteří jste členy Českého výboru ICOM, je pro mne ctí, že mohu přidat několik slov a vět k oněm mnoha, které již byly proneseny u příležitosti Vašeho kulatého výročí, tedy v době, kdy si připomínáme 20 let od vzniku Vaší organizace, resp. její transformace z „federální“ na „republikovou“ úroveň.

Omlouvám se, že volím dosti neobvyklou formu slavnostního projevu v psané, resp. tištěné podobě, ale v této chvíli mi připadá velice vhodná, ba přímo patřičná. Neboť činnost ČV ICOM a zejména lidí, kteří stáli a stojí na jeho čele i těch, co tvořili a tvoří jeho členskou základnu, vyryla na poli českého muzejnictví výraznou brázdu, díky níž se urodilo mnoho užitečných, kvalitních, kalorických a přitom pro lidský organismus zdravých plodin.

Ale dosti o historických úspěších a světlých zítřcích, je potřeba téma trochu odlehčit. Pokud mě má asociační paměť neklame, což by se při mém téměř 25letém působení v AMG snadno mohlo stát, partnerské vztahy s ČV ICOM existovaly od jeho samotného vzniku, tedy od roku 1994. Na počátku byly skromné, obě organizace měly dosti práce a problémů „samy se sebou“, se svými stanovami, vnitřním systémem, zázemím i pracovníky. Jednalo se tehdy především o pozvání a účast na zasedáních či jiných akcích, které partnerská organizace pořádala; osobní vztahy se teprve navazovaly, a to především na úrovni státních muzeí, jejichž představitelé byli zastoupeni v některé a často v obou organizacích.

Přímá spolupráce byla zahájena někdy na přelomu tisíciletí, kdy již členská základna AMG i ČV ICOM byla stabilizovaná, kvalitně pracovaly jejich reprezentační orgány a zejména docházelo i k častým osobním kontaktům. Díky tomu (a samozřejmě i díky spolupráci a podpoře Ministerstva kultury ČR) mohla vzniknout Národní soutěž muzeí Gloria musaealis, v níž je od počátku udělována i Cena ČV ICOM; ten je zároveň zastoupen i v soutěžní porotě. Obdobně se dařila a daří součinnost při přípravě Festivalu muzejních nocí a zejména jeho slavnostního zahájení. Nejvýznamnější společnou akcí se však – dle mého názoru – stal cyklus mezinárodních muzeologických konferencí Muzeum a změna / Museum and Change; v listopadu 2013 proběhl již čtvrtý ročník. Zástupci AMG a ČV ICOM se (spolu s dalšími organizátory) setkávají již od počátku na jednáních přípravného výboru i přímo v průběhu konference, řada z nich vystupuje na konferenci také s referátem či diskuzním příspěvkem. Během zmíněného loňského ročníku se navíc konalo společné jednání AMG, ČV ICOM a Rady galerií ČR se slovenskými partnery, které přineslo řadu podnětů a návrhů, jak v budoucnosti spolupracovat, a také dohodu

o vypracování a podpisu společného memoranda. Dala by se zde uvést ještě řada oblastí i konkrétních projektů, na nichž se AMG a ČV ICOM společně podílejí; já se však musím a chci zmínit o zcela neoficiální aktivitě, totiž o společném výjezdním zasedání, které probíhá vždy v letních měsících v některém z mnoha krásných míst Čech či Moravy. Právě zde se domlouváme na dalším pokračování již tradičních společných projektů, na přípravě a realizaci zcela nových aktivit i na méně reprezentativních, ale stejně důležitých maličkostech. Zde pak vznikají i nová přátelství a užitečné osobní a pracovní kontakty, obzvláště, když se včas stihne ukončit pracovní část zasedání a můžeme přejít k „volné zábavě“, kterou se ovšem vždy prolínají debaty o problémech našeho muzejnictví.

Na závěr bych rád připomněl pár jmen členů ČV ICOM, s nimiž jsem měl příležitost se nejen setkat, ale také spolupracovat a poznal jsem je tedy poněkud blíže. Jistě mi odpustí, že vynechám jejich akademické tituly. Má paměť se s přibývajícím věkem zhoršuje, ale přesto v ní nesmazatelně zůstávají takové osobnosti, jako jsou Jana Součková, Helena Koenigsmarková, Vlastimil Vykydal, Ivo Štěpánek, Zuzana Strnadová, Růžena Gregorová či v současnosti Milan Hlaveš a Martina Lehmannová. Věřím, že s nimi, popř. s jejich kolegy či nástupci, budeme mít příležitost se nadále setkávat a že tím pádem bude naše spolupráce stejně úspěšná, ba ještě úspěšnější než doposud.

Luděk Beneš
předseda AMG

ČV ICOM a Exekutiva AMG na zasedání v Boskovicích 2013

Československý výbor ICOM – hybatel dění

Český výbor ICOM slaví letos výročí 20 let od svého založení. Teprve v roce 1994 muzejníci v již „rozvedeném“ Česku a Slovensku připustili, že existence jednoho Československého výboru ICOM z praktických důvodů není možná. Celý rok otáleli za tehdejšími politickými špičkami. Není se co divit, Československý výbor ICOM za sebou v té době měl

48 let velmi úspěšné existence a jeho členové zásadním způsobem ovlivňovali fungování ICOMu.¹

Československo patřilo k prvním členům Mezinárodní rady muzeí ICOM. ICOM byl založen na konferenci 16.–20. listopadu 1946, konané před generálním zasedáním UNESCO ve dnech 19. listopadu – 10. prosince 1946 v Paříži. Mezi čtrnácti prvními signatáři bylo i Československo (další členové Austrálie, Belgie, Brazílie, Dánsko, Francie, Kanada, Nizozemí, Norsko, Nový Zéland, Švédsko, Švýcarsko, Británie, USA). V průběhu roku 1947 se horečnatě pracovalo na vybudování struktury a pravidel organizace, která si vytýčila za hlavní cíl posílit mezinárodní spolupráci muzeí. Do roku 1948 se podařilo navýšit počet členských států na 53. Členská základna měla být vybudována v jednotlivých státech formou národních výborů, maximální počet členů každého národního výboru byl 15 a jednotlivé státy měly do této patnáctky nominovat zástupce nejvýznamnějších muzeí své země. Založením devíti pracovních skupin podle specializace muzeí byl položen základ existence mezinárodních výborů.

Vedoucím orgánem ICOMu bylo předsednictvo a správní rada, do které byl zvolen i zástupce Československa **Josef Cibulka** (1886–1968), významný historik umění, archeolog, kněz, v letech 1938–1939 ředitel Státní sbírky starého umění, pozdější Národní galerie v Praze. Za Národní galerii byl v roce 1946 na zasedání ICOMu delegován, pak ale z galerie odešel a Českou republiku zastupoval z pozice profesora Karlovy univerzity. Cibulka byl členem předsednictva ICOMu po dvě volební období a až do roku 1952, kdy se z politických důvodů předčasně vzdal mandátu, spoluurčoval vývoj a směřování ICOMu v mezinárodním měřítku. Předsedou Československého výboru ICOM (dále jen ČSv ICOM) zůstal až do roku 1953. Aktivně se na činnosti ICOMu

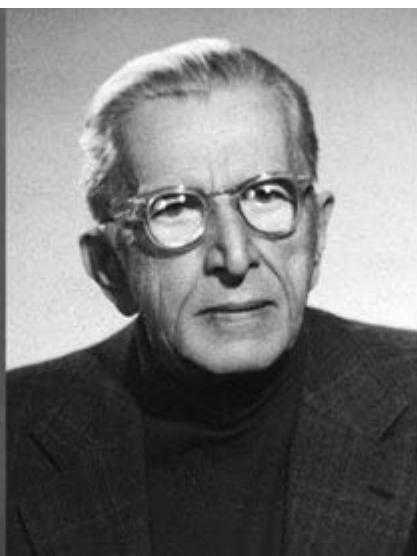
podílel i Jiří Neustupný (1905–1981), archeolog, muzejník a tajemník Svazu československých muzeí (1926–1946), který se účastnil zasedání v letech 1947 v Mexiku a 1948 v Paříži. První sídlo ČSv ICOM bylo v Knihovně Františka Topiče na Národní třídě 11, později se přesunulo do Národního muzea.

V průběhu padesátých let se ČSv ICOM stabilizoval. Zástupci dojížděli do Paříže na plenární zasedání, v ICOM News se objevovaly informace o výstavách a publikacích z československých muzeí. Na ovlivňování směřování ICOMu už ale nebyly síly. Osudy členů byly pohnuté stejně jako ona doba. V roce 1953 se stal předsedou ČSv ICOM **Ferdinand Prantl** (1907–1982), přední český paleontolog, pracovník Národního muzea. Nesouhlasil s režimem a dokonce se ocitl ve vězení. V roce 1956 byl na 4. generálním zasedání ICOM ve Švýcarsku zastoupen Vladimírem Novotným, tehdejší ředitelem Národní galerie v Praze.

Teprve v šedesátých letech začali mít českoslovenští muzejníci znovu ambice podílet se aktivněji na chodu ICOMu. Předsedou ČSv ICOM byl zvolen roku 1959 historik, ředitel Národního muzea, **Vladimír Denkstein** (1906–1993) a v této funkci setrval po tři následující volební období, do roku 1968. Roku 1962 se mezi členy ČSv ICOM dostal **Jan Jelínek** (1926–2004), antropolog, muzeolog, ředitel Moravského muzea, vedoucí externí katedry muzeologie na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Brně. Hned se aktivně zapojil do práce v mezinárodní komisi pro regionální muzea ICOM ICR. Na generální konferenci roku 1962 v Haagu byl zvolen jejím předsedou a byl jím po tři volební období až do roku 1971. Z inaugurační řeči u příležitosti druhé volby předsedou ICR na konferenci v New Yorku roku 1965 stojí za připomínku jeho úvaha o třech hlavních úkolech muzea, kterými jsou: 1. práce vědecká a výzkumná, 2. moderní

Josef Cibulka, detail.
Zdroj: Archiv Národní galerie v Praze

Jaromír Denkstein, detail.
Zdroj: Věstník Klubu Za starou Prahu

Jan Jelínek, detail.
Zdroj: Archiv Moravského zemského muzea

dokumentace a 3. prezentace. Vědeckou práci v muzeích považoval za základní, neboť „bez možnosti vědeckého výzkumu a vědecké práce se stává museum pouhým reproduktorem“ a vzhledem k dnešnímu oslnění počítačovými médii stojí za to si připomenout i jeho plédování pro předmětné expozice: „*musejní prezentace pomocí trojrozměrného materiálu je jediná forma konkrétního sdělování informací, jako protiklad k abstraktnímu sdělování informací pomocí tištěného slova*“.²

Jan Jelínek měl velké ambice zapojit československé muzejnictví do mezinárodních struktur. V roce 1965 vystoupil s návrhem, aby ČSv ICOM podal kandidaturu na uspořádání generálního shromáždění v roce 1968 v Československu. Zdůvodňoval to nadcházejícími výročími 150 let existence Moravského muzea (*1817) a Národního muzea (*1818). Roku 1964 se podílel na organizaci mezinárodního setkání muzejních pracovníků v Opavě u příležitosti oslav 150 let výročí od založení Slezského muzea (*1814). Bohužel tyto snahy nevyšly. Na zasedání v Paříži roku 1966 bylo rozhodnuto, že hostitelskou zemí generálního shromáždění se stane Německá spolková republika, konkrétně města Kolín nad Rýnem a Mnichov, dále Berlín jako cíl exkurze. Jan Jelínek se ale nenechal odradit a využil geografické blízkosti a do programu konference v Německu prosadil prodloužení postkonferenční exkurze z Berlína do Československa. Ta se nakonec konala ve dnech 12.–14. srpna 1968 a vedla přes Prahu do Brna a končila v Bratislavě. Exkurze se zúčastnilo 400 muzejníků z celého světa. Jednalo se o obrovský úspěch, brány československých muzeí se široce otevřely. O několik málo dní později však byla petlice dveří mocným bouchnutím okupace 21. srpna 1968 zase uzavřena.

V roce 1968 se Jelínkovi podařila ještě jedna věc, vzal pod svá křídla vydávání časopisu *ICOM News*, který se přinejmenším do roku 1971 tiskl v Československu.

Přes politické problémy Československa se Janu Jelínkovi podařilo posilovat svůj význam v rámci mezinárodního ICOMu. Jako jeden z mála dokázal najít východiska z problémů, ve kterých se ICOM ocital, a zformulovat vizi dalšího rozvoje. ICOM se na konci šedesátých let ocitl ve velmi vážné krizi a dokonce se roku 1970 uvažovalo o jeho rozpuštění. Finanční situace byla neúnosná, organizace měla obrovské dluhy, fungování členské základny nebylo efektivní. Mezi členy se zformovala „revoltující skupina“, jak ji nazval jeden z jejích členů ředitel ICOM Hughes de Varine-Bohan.³ Z Jelínkových dokumentů vyplývá, že výsledky některých jednání v té době byly velmi překotné. Ve svém archivu pečlivě uchoval reakci československých orgánů na události z roku 1971. Na červnové schůzce v Paříži 1971 zřejmě došlo k zásadní formaci „revoltující skupiny“, která Jana Jelínka vynesla do svého čela. Tehdy už byl členem exekutivy (od

června 1970), podporovali ho členové sekretariátu i řada představitelů národních výborů. V Praze pak dostal Jelínek s kolegy z ČSv ICOM, kteří také byli v Paříži, řádně vyčíněno. O připravované aktivitě měli nejprve dát vědět, aby mohli dostat konkrétní instrukce a zejména, aby bylo možné koordinovat postup se sovětskou delegací.⁴

Na generální konferenci ICOM pořádané na přelomu srpna a září 1971 v Grenoblu byl Jan Jelínek zvolen prezidentem ICOMu. Ve své inaugurační řeči představil plán reformy organizace, který se skládal ze tří základních bodů: 1. prosadit ICOM celosvětově, za hranice Evropy a Severní Ameriky, 2. otevřít ICOM většímu počtu členů, 3. posílit vzdělávání členů především pomocí mezinárodních komisí, na jejichž podporu a rozvoj se Jelínek zaměřil. Po svém nástupu okamžitě zahájil práce na vytvoření nových stanov ICOMu, na jejichž základě by bylo možné postavit progresivnější fungování organizace.

Změnil se způsob přispívání členů ICOMu. Až dosud se spoléhalo na malé členské poplatky a především na nejrozumnější dotace a granty, na jednu třetinu rozpočtu přispívalo UNESCO. Jejich získávání ale bylo velmi nejisté. Nový systém byl založen na výběru členských poplatků, které se zvyšily a stratifikovaly podle možností jednotlivých zemí. Byla zrušena kvóta 15 zástupců za každou členskou zemi a od této doby už nebyla žádná hranice omezující počet institucionálních i individuálních členů. Jejich postavení se demokratizovalo – každý člen získal právo volit a být zvolen do jakékoli funkce. Jelínek si od toho sliboval, že se tak v ICOMu objeví mnohem více aktivních členů, s nimiž bude možné fungování organizace nadále zlepšovat. Významnou roli tím pádem získaly mezinárodní výbory, protože právě v nich se mohli aktivní členové nejlépe prosazovat. Nové stanovy byly schváleny na 10. generální konferenci v Kodani roku 1974. Zde se také objevila nová témata. Jelínek usiloval o zaměření pozornosti na aktuální situaci muzeí, prosazoval debaty o dokumentaci současnosti, kterou chápal jako závažný problém soudobého muzejnictví. Vedla se diskuze k etice získávání sbírkových předmětů, vztahů muzeí a soukromých sběratelů. Odráží to i téma kodaňské konference „Museum ve službách člověka dnes a zítra: pedagogická a kulturní role musea“.

Svoje fungování v ICOMu chápal Jan Jelínek jako poslání a povinnou službu. Velmi podrobně se nad otázkou práce pro ICOM zabýval v roce 1973. Ředitel ICOMu Hughes de Varine-Bohan uvažoval o rezignaci na svou funkci a Jelínek mu to usilovně vymlouval. Zdůrazňoval mu, že není možné najít jakoukoli jinou organizaci, která má tak široké pole působnosti jako je ICOM, a to jak geografické, tak teoretické. Pokud už jednou pro něj kdokoli začne pracovat, musí to vnímat jako nejvyšší poslání. Jelínek se také vždy snažil,

aby z jeho působení v ICOMu získala co nejvíc jeho instituce i Československo. Bohužel politická situace mu nebyla příliš nakloněna. Roku 1971 se v Praze projednávala kandidatura Československa na pořádání 10. generální konference v roce 1974. Ministerstvo kultury však podání návrhu zamítlo. Jelínek se aspoň snažil prosadit, aby aktivní členové mezinárodních výborů měli možnost uspořádat přinejmenším jednou ročně setkání některého mezinárodního výboru v Československu. Není nezajímavé ani nahlédnout do jeho pracovních výkazů. Na práci prezidenta ICOM si vyhrazoval 50 pracovních dní v roce a 5 služebních cest do zahraničí, které však často mívaly více zastávek v různých zemích. Samozřejmě se místem řady dalších jednání s partnery ze zahraničí stalo Brno a Praha. Kvůli své prezidentské funkci v ICOMu se Jan Jelínek vzdal ředitelského postu Moravského muzea v Brně a nadále si ponechal pouze vedení Anthroposu.

Po ukončení prezidentského mandátu napřímil Jelínek svou energii do posílení pozice muzeologie. Roku 1977 založil mezinárodní výbor pro muzeologii ICOFOM a po dvě volební období, až do roku 1983 byl jeho předsedou.

Josef Kuba, detail.

Zdroj: Archiv Národního technického muzea

V roce 1968 došlo i k obměně členů ČSv ICOM. Novým předsedou se s účinností od 3. ledna 1969 stal **Josef Kuba** (1915–1999), jaderný fyzik, ředitel Národního technického muzea. Josef Kuba patřil k organizačně velmi schopným muzejním pracovníkům s mezinárodním rozhledem a sítí přátelských vztahů, dokázal si také zajistit podporu československých politiků. Ve funkci předsedy ČSv ICOM byl celých 21 let až do 27. března 1990. Usiloval o posílení spolupráce technických muzeí a za tímto účelem svolal v roce 1972 schůzku do Národního technického muzea v Praze, kde byl založen Mezinárodní výbor pro musea a sbírky vědy a techniky CIMUSET. Josef Kuba se stal jeho předsedou a byl jím do roku 1977. Znovu byl zvolen v roce 1983 a ve funkci setrval do roku 1990. V letech 1976–1980 byl členem exekutivy ICOMu. V tiskárně Národního technického muzea se v té době vydávaly nejrůznější materiály pro ICOM a instituce

zajišťovala i takové drobnosti, jako například roku 1971 výrobu 5 000 reklamních tužek.⁵

Českoslovenští muzejní pracovníci ovlivnili existenci ICOMu zásadním způsobem. Bez jejich přičinění by ICOM možná stále byl oním Jelínkem kritizovaným klubem 15ti vyvolených a přinejmenším dva mezinárodní výbory by neexistovaly, nebo byly založeny jinde a mnohem později. Přes veškeré nářky na izolaci Československa v dobách totality v rámci ICOMu jsme byli členy velmi aktivními a tuto tradici si musíme připomínat. Zejména, když může být členem ICOMu jakýkoli muzejní pracovník, bez politických povolenek, posudků a stranických knížek, které byly v době před 25 lety nezbytné.

Martina Lehmannová

¹ Informace uvedené v textu vycházejí z pramenů Archivu ICOM (za jejich poskytnutí děkuji Elisabeth Jani z oddělení dokumentace, komunikace a spolupráce ICOM); archivu Českého výboru ICOM; fondu ICOM v Archivu Moravského zemského muzea v Brně, dále jen AMZM (za zpřístupnění děkuji Janu Obrovskému z AMZM); z rozhovorů s Janem Hozákem z Národního technického muzea a Jiřím Kvačkou z Národního muzea, dále Z. Z. Stránský, In Memoriam Jana Jelínka. *Věstník AMG*, 2004, č. 6, s. 15–16; Vinoš Sofka, Vzpomínka na Jana Jelínka. *Věstník AMG*, 2004, č. 6, s. 16–18; Martin Oliva, Profesor Jan Jelínek zemřel. *Časopis Matice moravské*, LXXXIX, 2004, č. 1–2, s. 291–293.

² Jan Jelínek, Řeč inaugurační, New York, 1965, fond ICOM AMZM.

³ Hughes de Varine-Bohan, dopis Janu Jelínkovi, 30. září 1971, fond ICOM AMZM.

⁴ 7. července 1971, Zápis z jednání ČSv ICOM, fond ICOM AMZM.

⁵ Rapports sur les activités du Comité Tchécoslovaque de l'ICOM, oddělení dokumentace, komunikace a spolupráce ICOM.

Předsedové Československého výboru ICOM

1946–1953 Josef Cibulka

1953–1959 Ferdinand Prantl

od 1956 v zastoupení Vladimír Novotný

1959–1968 Vladimír Denkstein

1968–1989 Josef Kuba

1990–1994 Jana Součková

Obnovení Československého výboru ICOM po roce 1989

Uprostřed překotných událostí jara 1990, kdy i jinak spíše zdrženliví muzejníci propadali celodenním diskuzím, vytvářela se nová Asociace muzeí a galerií ČR a schůze stíhala schůzi, přišla od Katky Tlachové z Moravského muzea v Brně pozvánka do Památníku Leoše Janáčka na setkání, které mělo posoudit obrození Československého výboru ICOM. I když se někteří kolegové divili, k čemu je zapotřebí dalšího muzejního sdružení, sál se zaplnil do posledního místa. Chyběli ovšem představitelé dosavadního výboru, nebylo kde navázat, a tak se shromáždění

usnášelo zcela volně. Již tady padlo spontánní a jednoznačné rozhodnutí, že příští Československý výbor ICOM se musí otevřít všem českým, moravským, slezským a slovenským muzeím a také všem jejich pracovníkům, kteří se budou chtít na jeho činnosti podílet, tak, jak se Mezinárodní rada muzeí – ICOM – pod vedením prezidenta Jana Jelínka v 70. letech otevřela ve zbytku světa, zatímco v ČSSR a dalších východoevropských zemích setrvaly národní výbory na omezeném počtu delegátů nominovaných místními úřady. Ještě v Janáčkově památníku byli vybráni členové do přípravného výboru, jejichž úkolem bylo přichystat volby regulérního předsednictva, začít budovat funkční národní sdružení, začlenit je do mezinárodní organizace a odborné spolupráce.

Velkou oporou byl od počátku Jan Jelínek a jeho faktótum, Katka Tlachová. Jan Jelínek se ujal řízení schůzky přípravného výboru s generálním tajemníkem ICOM Patricem Cardonem, která se konala 17.–20. dubna 1990 v tzv. vládní vile v Brně (dnes vila Stiastny), a byli na ni pozváni i zástupci polského a maďarského výboru ICOM. Jelínek nás zastoupil také na nejbližším zasedání Výkonného výboru ICOM v Paříži a připravil tak půdu pro hladký vstup nového Československého výboru ICOM na mezinárodní scénu. Ten se sešel ještě před tím, 31. října 1990, kdy na své první valné hromadě v Historickém sále Moravského zemského muzea v Brně zvolil první předsednictvo v daném poměru českých a slovenských zástupců a usnesl se na svém prvním ročním programu. Šlo nám především o organické začlenění do mezinárodní činnosti, o co nejširší zapojení všech členů do zahraniční odborné spolupráce, o pozvednutí našich institucí na úroveň mezinárodního fóra. Záměr měl nejméně dvě vážná úskalí: silnou jazykovou bariéru a nedostatek financí. Abychom dali členům do ruky srozumitelné nástroje a umožnili jim zorientovat se v novém prostředí, připravovali jsme postupně všechny základní dokumenty ICOM, konvence a doporučení UNESCO, legislativní úpravy problematiky kulturního dědictví k vydání v českém překladu. Koruna ještě nebyla směnitelná, sjednávali jsme proto smlouvy o spolupráci a výměně stipendistů se sousedními výbory a takovou výměnu pak také organizovali. Aktivně jsme se podíleli na vzniku Středoevropské skupiny ICOM (CEICOM), která pak na výročních setkáních po střídě diskutovala a řešila obdobné problémy a otázky.

Zároveň bylo třeba instituci administrativně zakotvit: Vyjednat registraci na ministerstvu vnitra, založit účet. Nejprve bylo nutné najít typ „organizace s mezinárodním prvkem“. Ani k založení účtu nás nikdo nelákal – bylo třeba zjistit, která banka, v které pobočce má právě volné okénko a uvolí se nás přijmout. Naplnění účtu pak byla další kapitola. V samém počátku MK ČR ještě zaplatilo členské příspěvky

do pařížské centrály, dokonce uhradilo (pro slovenskou část předsednictva vždy slovenské MK) naši účast na generální konferenci ICOM v kanadském Quebecu, takže jsme mohli uplatnit všechna svá hlasovací práva, uhradilo i první cesty na zasedání poradního sboru a výkonného výboru, ovšem jen v původním rozsahu asi 18 členů. S nárůstem členů nás pak rázně osamostatnilo.

Však jsme také růstu „členské základny“ věnovali značnou pozornost. Osobními jednáními jsme vcelku brzy získali všechna velká muzea a galerie a postupně se přidávaly i střední ústavy jako institucionální členové; pozvání pro individuální členy ovšem často troskotala na výši členského příspěvku. Činil tehdy v přepočtu asi polovinu až dvě třetiny měsíčního platu, ale mohl – při notoricky nízkých gážíh československých muzejníků – vydat i na jeden celý měsíční plat. Benefit ve volném vstupném do zahraničních muzeí byl limitován: koruna stále ještě nebyla volně směnitelná, cesty do zahraničí se tudíž odbyvaly spíše v houfech cestovních kanceláří. Ledy se hnuly teprve, když jsme po trpělivých jednáních s pařížským sekretariátem a výkonnou radou, s potvrzením československého statistického úřadu o výši našeho HDP v ruce, dosáhli souhlasu poradního sboru se snížením individuálních členských příspěvků na polovinu. Proceduru, z níž profitovaly také další méně obdařené národní výbory, jsme se zdarem opakovali několik roků, až někdy v druhé polovině devadesátých let povstal těsně před závěrečným hlasováním maďarský delegát, připomněl – i v západním tisku hojně citované – prohlášení Václava Klause, že přeměna byla u nás dokončena, tudíž již žádné úlevy nepotřebujeme a maďarský výbor si je nepřeje, a žádost spadla do koše s konečnou platností. Nárůst členstva skrytě podporovala také inflace, která postupně snižovala diskrepanci mezi členským příspěvkem a platem, ale především – a to bylo podstatné – také zájem podílet se na odborné činnosti.

Ministerstvo kultury systematicky budovalo své dotační programy, a když se nám podařilo dosáhnout rozšíření titulu i na organizace s mezinárodním prvkem, aby bylo možné financovat také zahraniční akce, získali jsme konečně zdroje na příspěvky pro účast na zasedáních mezinárodních odborných komisí, pro účast na vědeckých konferencích (podmínkou jsme stanovili vlastní referát), pořádání mezinárodních konferencí v republice, výjimečně též pro studijní pobyty a vědecké expedice, na vydávání publikací a tematické akce. Při výše uvedené generální konferenci v Quebecu jsme navázali kontakty s holandskými muzejníky a iniciovali kursy muzejního managementu, které u nás nizozemští odborníci několik let za podpory ministerstva kultury vedli. Vystřídala se v nich dlouhá řada našich kolegů, nejen členů ICOM.

Ve vášnivých diskuzích roku 1992, v době, kdy se jednalo o další osudu Československa, uspořádal ČSV ICOM v MZM v Brně konferenci „Muzea a nacionalismus“. Jedním z iniciátorů byl opět Jan Jelínek a konferenci, kde se sešly a svá stanoviska prezentovaly výrazně profilované osobnosti, jako nezávislý člen také předsedal. Vztahy ve výboru nekopírovaly nálady ve státě. Většina členů si přála zachovat společnou organizaci. Ale republika se rozdělila a administrativní nároky takový postup nedovolily. Česko-slovenské předsednictvo se ještě společně účastnilo setkání CEICOM ve Výmaru a cestou zpět, doslova ve vlaku mezi Výmarem a Lipskem, projednalo způsob ustavení Českého a Slovenského národního výboru. Na poslední společné valné hromadě pak byla zvolena také samostatná předsednictva. Rozdělení proběhlo přátelsky a korektně a přátelské zůstaly i vzájemné vztahy: obě předsednictva se nadále pravidelně ročně scházela, jednou na té, podruhé na druhé straně hranice, k informativním schůzkám, a zástupci výborů se dodnes účastní výročních zasedání partnera.

Jana Součková

Československý / Český výbor ICOM 1990–2006

Začátky a první roky existence novodobého Československého a později i Českého výboru ICOM jsou pro mě osobně spojené hlavně s několika mimořádnými osobnostmi, se kterými jsem měla možnost se setkat, seznámit (s některými se i dlouhé roky přátelit) a pracovat s nimi.

Na samém začátku byl můj nástup do prvního zaměstnání v roce 1987, kdy jsem se stala organizační tajemnicí (tzn. sekretářkou, překladatelkou, tlumočnicí a děvčetem pro všechno) nově založené Mezinárodní letní školy muzeologie (International Summer School of Museology – ISSOM), dnešní terminologií řečeno společného projektu Moravského (tehdy ne „zemského“) muzea a brněnské univerzity. U jejího zrodu stál významný představitel československé muzeologie, můj tehdejší nadřízený Zbyněk Z. Stránský, respektovaný teoretik s kontakty na špičky v oboru, zakladatel postgraduálního studia muzeologie, který mimo jiné vybudoval unikátní muzeologickou knihovnu, uloženou v místnosti hned vedle mé kanceláře. Škola byla zaměřená na teoretické základy a východiska muzejní práce a do značné míry vycházela z odborné platformy soustředěné kolem Mezinárodní komise ICOM pro muzeologii (International Committee for Museology – ICOMOFOM), jejíž činnost s neutuchajícím elánem a energií organizoval a koordinoval Vnoš Sofka, brněnský rodák, celosvětový propagátor muzeologie, člen výkonné rady ICOM a švédský občan. Vnoš jako neúnavný debatér, rádce, zprostředkovatel

a metodik byl několik let virtuálně přítomen v mé kanceláři i doma, a to prosím v době předinternetové! Každý, kdo ho jen letmo poznal, si jistě vzpomene na jeho naléhavé, hodinové a delší telefonáty po pevných linkách (jiné ani nebyly k dispozici), seznamující nás s vývojem světové muzeologie a plné zájmu o kulturní a politické dění ve Vnošově vlasti. Moje dnes dospělá dcera si ještě pamatuje, kolik vystydělých večeří a nepovedených víkendových obědů způsobilo moje předlouhé vysedávání na stoličce u telefonního přístroje, jehož šňůra umožňovala pohyb v maximálním rozsahu 1,5 m.

Díky ISSOM jsem získala příležitost poznat práci a názory několika předních světových teoretiků oboru, ovšem debaty s účastníky zprostředkovávaly i muzejní praxi v různých zemích. Každému, kdo by se v tehdejší zatuchlém socialistickém Československu dostal do podobné situace, muselo okamžitě dojit, že českému muzejnictví zoufale chybí konfrontace s vývojem oboru na Západě, mezinárodní spolupráce, sítě odborných kontaktů a výměna zkušeností na celosvětové úrovni – což víceméně přesně odpovídá proklamovanému poslání Mezinárodní rady muzeí ICOM. Cesta byla tedy jasná, jen kvůli tehdejšímu režimu a překážkám, které s rafinovanou zlovolností kladl všemu, co by mohlo vést k otevření se světu a inovacím, bohužel neprůchodná.

Po listopadu 1989 se podmínky výrazně změnily. V muzeu, podobně jako v téměř všech organizacích, došlo ke změně vedení, padly politické bariéry a lidé se přestávali bát vyslovit svůj názor a požadavky. V Moravském (už zase „zemském“) muzeu jsme měli to štěstí, že naším kolegou byl Jan Jelínek, další ze zakladatelů brněnské muzeologie, člověk vysoké erudice nejen v antropologii a muzeologii, s mimořádně širokým rozhledem, nesmírnou morální autoritou a mezinárodní prestiží, kterou získal mimo jiné jako prezident celosvětového ICOM v letech 1971–1977. Právě on se svou autoritou a svým renomé největší měrou zasadil o to, že naše iniciativa předcházející formální založení a etablování národního komitétu získala důvěru a vedla k cíli. Společně s Janem Jelínkem jsme uspořádali v brněnské „vládní vile“ (dnes Vila Stiassny) v roce 1990 ono památné „revoluční“ zasedání představitelů režimních komitétů ICOM zemí východního bloku, které připravovalo před Listopadem '89 ještě komunistické ministerstvo kultury, ale konalo se už za zcela jiné politické situace. Zástupci některých zemí raději nepřijeli, aby si nezařadili na tu či onu stranu, někteří z přítomných nedokázali opustit komunistickou rétoriku a naše teze, že ve svobodné zemi má být i svobodný ICOM, umožňující účast všech zájemců z řad muzejních pracovníků, jim vložene nahaněla strach a považovali nás za anarchisty. Tehdejší generální tajemník ICOM Patrick Cardon, který se jednání na naše pozvání také zúčastnil, však po jeho skončení

odjížděl zpět do Paříže s jasným signálem, že československý ICOM už nadále nechce být státem regulovanou skupinkou vyvolených a prověřených šířitelů komunistické ideologie, jako tomu bylo dosud.

Jan Jelínek také přišel s nápadem přizvat ke spolupráci tehdejší ředitelku Národního muzea – Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur Janu Součkovou – dámu, která novému ICOMu přinesla do začátků své zkušenosti, diplomatické a vyjednávací schopnosti i noblesu, do té doby něco zcela nevídaného. Jana se stala první polistopadovou předsedkyní Československého výboru ICOM, lehce zvládla jeho transformaci a registraci na občanské sdružení podle nových zákonů (1992), kultivovaně mu vybudovala domácí zázemí i mezinárodní pozici v rámci poradního sboru (ICOM Advisory Board) a uvážlivým vyjednáváním tamtéž nám vydobyla (a nejen nám, ale i všem novým demokratickým zemím ve střední Evropě) finanční úlevy z platby členských příspěvků v době, kdy naše kupní síla byla malá a kdy to české muzejnictví velmi potřebovalo. S respektem a v přátelském duchu provedla federální ICOM rozdělením na český a slovenský a následnou novou registraci (1994); to vše natolik taktně, že se nám se slovenskými kolegy podařilo zachovat si zcela nadstandardní přátelské vztahy, kodifikované ve smlouvách o spolupráci (první z nich uzavřela jménem české strany Jana Součková se svým protějškem Ivanem Mačákem v roce 1994 a jsem ráda, že další jsem mohla v roce 2000 uzavřít já jako předsedkyně Českého výboru ICOM s Alexandrou Homolovou na straně Slovenského komitétu ICOM), takže jsme se každoročně scházeli, vyměňovali si literaturu, informace z oboru a vzájemně se zvali na konference, stáže a další odborné akce. Spolupracovat jako tajemnice s předsedkyní takového formátu pro mě znamenalo hodně; mnohé jsem se naučila a získala spoustu cenných zkušeností i kontaktů.

Hlavní oblasti, na které se od počátku zaměřovala pozornost Československého i pozdějšího Českého výboru ICOM, byly sbírky a počítače (zejména elektronická evidence sbírek – jedno z hlavních témat v muzejnictví 90. let, ale i prezentace sbírek prostřednictvím počítačů); konzervování a restaurování (disciplína, ve které jsme za světem zaostávali a měli tedy, co dohánět), profesní etika (jedním z prvních počinů byl překlad etického kodexu ICOM do češtiny), bezpečnost sbírek, vývoz do zahraničí a ilegální obchod předměty kulturní hodnoty (tato problematika vystoupila do popředí ihned po otevření hranic) a zpřístupňování muzeí pro handicapované. V době předpočítačové jsme vydávali a rozesílali členům tištěný zpravodaj, protože naším prvořadým cílem bylo vždy zprostředkování informací. Jakmile to bylo technicky možné, spustili jsme první webové stránky Českého výboru ICOM (v roce 2000) – přiznávám, že jsem

je připravovala bez zkušeností za pomoci programátora – syna naší tehdejší sekretářky. Potom jsem léta s údivem sledovala, jak s poměrně malými změnami a úpravami vydržely tyto první „pokusné“ stránky dlouho funkční a v provozu.

Obrovskou oporou při etablování sebevědomého výboru ICOM byla od začátku podpora a pochopení ze strany ministerstva kultury, především ze strany ředitele Odboru movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií Pavla Jiráska, který byl sám aktivním členem předsednictva a později i předsedou mezinárodní komise ICOM pro bezpečnost muzeí. S jeho pomocí se podařilo realizovat a prosadit řadu věcí – uvedme například redakční přípravu a prezentaci uloupených uměleckých děl z ČR v publikaci ICOM Paříž: 100 Missing Objects from Europe v roce 2000, kde kromě nás figurovala Itálie, Francie a Maďarsko. Tisková konference k uvedení knihy v Praze proběhla za účasti tehdejšího prezidenta ICOM Jacquese Perota. Na přelomu srpna a září 2002 jsme v Brně a v Praze uspořádali výroční konferenci mezinárodní komise ICMS s tematikou Security and Training. S odstupem času je úsměvné, že pro její účastníky – bezpečnostní managery muzeí z celého světa, bylo mnohem zajímavější než sedět a poslouchat konferenční příspěvky kolegů vyjždět do terénu a účastnit se takřka v přímém přenosu boje muzeí a památek s povodněmi, které tou dobou zrovna vrcholily. Připravený program konference se nám tehdy poněkud rozpadl, ale účastníci odjížděli plní skutečně autentických zážitků.

Kees Plaisier podepisuje dohodu v rámci programu Matra, květen 1998 v Západomoravském muzeu v Třebíči

Jedno mimořádné a pro české muzejnictví určující setkání se pojí s generální konferencí ICOM v Kanadě v roce 1992. Při jednom z pracovních obědů jsem se poprvé setkala s Keesem Plaisierem, zástupcem nizozemského výboru ICOM, který nás informoval o právě přijatém programu vlády své země na podporu nových východních demokracií: finanční prostředky holandské vlády byly uvolněny na kurzy muzejního managementu pro ředitele a členy vedení muzeí, které pak u nás probíhaly od roku 1992 pod vedením česko-nizozemské koordinační skupiny a později

pokračovaly v rámci nizozemského vládního programu Matra (1993–2000). Pravidelná setkávání na různých místech naší země, možnost nahlížet naše problémy a starosti pohledem ze zahraničí a nová vzdělávací forma aktivního workshopu byly hlavní přínosy této spolupráce.

Samostatnou zmínku zaslouží „utuzování vztahů s kolegy“ – někdy na přátelské bázi například v rámci společných studijních cest, jindy poněkud vynucené okolnostmi – jako když se v roce 1995 zástupci ČV ICOM rozhodli z úsporných důvodů cestovat na generální konferenci do norského Stavangeru společně autem namísto letadlem. Domnívám se, že skupina střídajících se řidičů z řad vrcholného managementu českých muzeí (ve složení ředitel Národního muzea, ředitel Národního technického muzea, ředitelka Umělecko-průmyslového muzea v Praze, referent Odboru movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií MK ČR a tajemnice ČV ICOM), kteří spolu strávili na cestě v jednom mikrobuse dvakrát 24 hodin, je v českém muzejnictví unikátní.

Právě kvalitní odborné kontakty, posílené přátelskými vztahy, stály u zrodu myšlenky pořádat studijní cesty do zahraničí pro zaměstnance českých muzeí. První cestu jsme uspořádali v roce 1995 do Paříže a její model se natolik osvědčil, že byl pak několikrát recyklován i pro další exkurze: zhruba pětidenní pobyt s intenzivním odborným programem spočívajícím v návštěvách muzeí – expozic, výstav i provozního zázemí – vždy za doprovodu odborného pracovníka a s možností klást otázky a diskutovat o všem, co by účastníky mohlo zajímat. Podle tohoto schématu se odehrála následující cesta do Nizozemska (1997) a USA (1999). Je skvělé, že tradice zapustila kořeny a program odborných poznávacích cest pokračuje dodnes.

Roky, které jsem strávila v aktivním kontaktu s ICOM, samozřejmě přinesly setkání s mnoha dalšími zajímavými lidmi, které bohužel prostor tohoto textu neumožňuje zmínit. Věřím, že se někdy vrátím i k dalším okolnostem, jež by neměly upadnout do zapomnění: namátkou zmíním aspoň mimořádně dělnou, efektivní, ale i přátelskou spolupráci s AMG, díky níž jsme společně vydali několik publikací, uspořádali několik odborných akcí, zajistili širokou publicitu 18. května jako Mezinárodního dne muzeí a v rámci nově založené národní ceny Gloria musaealis začali udělovat Cenu Českého výboru ICOM.

Jsem přesvědčená, že dnes stejně jako před dvaceti lety potřebují čeští muzejníci čerstvý vítr, inspiraci a otevřenost vůči cenným zkušenostem, konfrontacím i příkladům dobré praxe ze zahraničí. Jsem ráda, že jsem mohla být při tom, když se ČV ICOM tohoto svého poslání chopil, těší mě, jak dobře si dnes vede, a přeji mu hodně dalších úspěchů do budoucnosti. Je to totiž ku prospěchu nám všem.

Kateřina Tlachová

Má léta s ICOMem 2006–2011

Je šest let v lidském životě hodně nebo málo? O tom by se dalo jistě dlouze polemizovat. Chtěla bych krátce vzpomínat na šest let, po která jsem byla předsedkyní Českého výboru ICOM.

Nebylo jednoduché ujmout se na počátku roku 2006 předsednictví po Katce Tlachové, která byla a je respektovanou muzejnicí u nás i v zahraničí. To se mi podařilo díky podpoře členské základny a především kolegů, kteří společně se mnou v předsednictvu působili. Vlastíka Vykydala, který byl nejen skvělým pokladníkem, ale i dobrým rádcem při řešení problémů, se kterými jsme se setkali, a který se ochotně opět ujal pokladny ICOMu po tragickém úmrtí Přemka Reibla (byl pokladníkem od roku 2009). Růženka Gregorová byla vždy usměvavou a spolehlivou kolegyní, která ochotně komunikovala jak s členskou základnou, tak i se sekretariátem v Paříži. Na řadě akcí se podíleli i další milí kolegové – Ivo Štěpánek, René Klimeš či Milan Hlaveš. Společně jsme se snažili maximálně podporovat mezinárodní aktivity našich členů.

Hlavou mi běží vzpomínky na řadu akcí, které jsme pořádali či spolupřádali nebo kterých jsme se aktivně účastnili: studijní exkurze do zahraničí, spojené s přátelským setkáváním se zahraničními kolegy (na Slovensko, do Maďarska, do Alasky); pravidelná zasedání Advisory Committee ICOM v Paříži, Generální konference ICOM ve Vídni i v Šanghaji...

Osobně si velice vážím prohloubení spolupráce s Asociací muzeí a galerií ČR v tomto období, společné podpory projektů českého muzejnictví. Znovu se vracím k festivalům muzejních nocí, které jsme společně s Evou Dittertovou zahajovaly v českých a moravských městech, k vyhlašování Ceny ICOM v rámci Národní soutěže muzeí Gloria musaealis, ke spolupráci při přípravě a realizaci mezinárodních konferencí Muzeum a změna, i k námi zahájené tradici společných výjezdních zasedání Exekutivy AMG a předsednictva ČV ICOM.

Ráda na tyto roky vzpomínám.

ICOM můj život obohatil o nové poznatky, nové kontakty, nové perspektivy – to vše v národním i v mezinárodním měřítku. A pak také o nová přátelství, která přetrvávají nadále a kterých si velice vážím.

Českému výboru ICOM bych do dalších let chtěla popřát co nejvíce aktivních členů, pokračování dobré komunikace a podpory ze strany Ministerstva kultury ČR i ze strany vedení ICOM v Paříži. Za těchto předpokladů bude nepochybně ČV ICOM významně přispívat k posílení role muzeí v současné společnosti.

Zuzana Strnadová

Jana Součková

Kateřina Tlachová

Zuzana Strnadová

Milan Hlaveš

Česká republika a odborné komise ICOM 1994–2014

Mezinárodní rada muzeí (ICOM) umožňuje velmi široký záběr profesního uplatnění prostřednictvím svých orgánů a čeští muzejníci toho ku prospěchu obou stran hojně využívají. V rámci ICOM působí coby její podstatná součást kromě výborů jednotlivých členských zemí a regionálních aliancí třicet jedna mezinárodních odborných komisí, které se zabývají různými aspekty muzejnictví. Poskytují prostor k definování standardů muzejní práce, k rozvíjení oborové spolupráce a v neposlední řadě k navazování vzájemných profesních a často i přátelských vztahů. Sdružují se v nich odborníci zaměřeni na obecná témata: muzeologii, tvorbu sbírek, muzejní management, dokumentaci, bezpečnost, marketing a propagaci, vzdělávání a kulturní činnosti, přípravu muzejních zaměstnanců, konzervaci, výměnu výstav, na architekturu a výstavní techniku, technologii obrazu a zvuku, na určitý typ muzeí: regionální, městská či univerzitní. Podle oborů se dále soustředí na problematiku, kterou sledují muzea archeologická a historická, technická, přírodovědná, etnologická, výtvarného umění, moderního umění, užitého umění, vojenství a zbraní, na muzea historických domů, literatury, peněžnictví a bankovníctví, obětí veřejných zločinů, egyptologie, hudebních nástrojů, skla, oděvů a módy. Nabídku rozšiřuje devatenáct přidružených komisí. Podrobnější informace lze nalézt prostřednictvím rozcestníku centrálních webových stránek ICOM.

Členové ICOM z České republiky jsou coby vyslanci „mateřských“ institucí nebo individuálně činní ve značném počtu těchto komisí, kde v kolegiální a odborné rovině rozvíjí kontakty se světem. Prestiž českého muzejnictví pozvedá jejich účast na každoročních konferencích. (Český výbor ICOM k tomu pravidelně přispívá finančními dotacemi až do výše 50 % nákladů, což mu umožňuje vstřícnost a zájem Ministerstva kultury ČR.) A co víc, nezanedbatelná část komisí ICOM se v uplynulých letech rozhodla uspořádat zasedání v ČR. Za dobu existence samostatného Českého výboru ICOM od roku 1994 se konaly v České republice jako hlavní destinaci (nebo jako součásti kooperace mezi

sousedními zeměmi) postupně konference komisí COSTUME a ICLM (1996), ICAA (nynější ICDAD) (1997), ICOMAM (a IAMAM) (1999), ICOFOM a CIMCIM (2000), GLASS a ICMS (2002), INTERCOM (2005), ICMEMO (2009), DEMHIST a ICDAD (2010), MPR a CIMUSET (2011), konference střeoevropské aliance CEICOM či přidružených organizací AIMA (1996) a AEOM (2011). Vzhledem k celkovému počtu zemí zastoupených v ICOM národními výbory (aktuálně 114) je to výčet, který svědčí o mezinárodním respektu kvalit českého muzejnictví.

Tím ovšem seznam českých aktivit v ICOM nekončí. V mnohých případech se domácí odborníci podstatně podílí na samotném chodu komisí v jejich volených předsednictvech, v posledním dvacetiletí např. ICOFOM, CIMUSET, ICMS, ICMEMO, ICDAD, INTERCOM, MPR, CIPEG, GLASS a AIMA. Ing. Pavel Jirásek byl po dvě volební období předsedou ICMS (2001–2007) a PhDr. Vojtěch Blodig z Památníku Terezín ICMEMO (2007–2013), PhDr. Helena Koenigsmarková z Uměleckoprůmyslového musea v Praze se v minulém roce stala předsedkyní ICDAD, PhDr. Vítězslav Koukal z Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm předsedal AIMA (2001–2004). Práci v ICOM muzejníci vykonávají nad rámec svých běžných povinností a bez nároku na finanční odměnu. Bylo by jen obtížné možné vyčíslit, kolik akcí se u nás díky nim a ICOM uskutečnilo, a jaký to mělo kulturní i jiný přínos pro ČR. Alespoň jako příklad můžeme uvést výměny výstav, jejich tvorbu, společné publikování, účast zahraničních odborníků na konferencích u nás atd.

Ke cti těch institucí, které aktivní členy ICOM zaměstnávají, slouží, že jim tuto činnost nejen umožňují, ale také ji všestranně podporují. Napomáhají tak nejen jejich profesnímu růstu, ale také výrazně posilují vlastní postavení v mezinárodním muzejním kontextu. Komise jsou otevřeny každé ze členských institucí i individuálním členům. Prostor k zintenzivnění práce v nich je velkou výzvou. Členství v odborných komisích ICOM znamená reprezentovat a propagovat kulturní dědictví České republiky. Jsem přesvědčen o tom, že se nám to daří. Naše muzejnictví současnosti je totiž ve světě vnímáno jako plnohodnotný partner.

Milan Hlaveš

Předsedové ČV ICOM

1994–1997–2000 Jana Součková

2000–2003–2006 Kateřina Tlachová

2006–2009–2012 Zuzana Strnadová

od 2012 Milan Hlaveš

ICOM Slovensko

20 rokov samostatne – ale v dobrej spoločnosti

20 rokov samostatného Slovenského komitétu ICOM sa dá charakterizovať ako dve úspešné dekády zakladateľského obdobia. Do roku 1994 sa kolegovia zo slovenských múzeí & galérií mohli stať členmi československého komitétu ICOM, z rôznych dôvodov však túto možnosť využilo len pramálo odborníkov. Do revolučného roku 1989 sa počet všetkých členov zo Slovenska dal zrátať na prstoch jednej ruky. Zmena nastala v období 1989–1993, keď sa ich počet rapídne zvýšil – na 18.

K rozdeleniu Československého komitétu došlo po rokovaniach v podstate 26. novembra 1993, právoplatne k 1. januáru 1994. Podľa slov prvého predsedu SK ICOM PhDr. Ivana Mačáka „Slovenský komitét ICOM začína svoju činnosť prakticky bez predchádzajúcich skúseností a kontaktov“ (Jubilujúci ICOM. *Múzeum*, 1996, 41, č. 2, s. 1). Treba dodať, že aj bez členskej základne...

Prírodzene, jej budovanie sa stalo i prvou dôležitou úlohou novovytvoreného národného komitétu. Členská základňa postupne rástla: Kým v roku 1996 bolo registrovaných 60 individuálnych a inštitucionálnych členov, dnes má Slovenský komitét ICOM vyše 170 individuálnych a 10 inštitucionálnych členov. Dôraz a váha aktivít sa tak až relatívne nedávno mohli presunúť zo stabilizácie členstva na aktívnu účasť jednotlivých členov na múzejníckych podujatiach na národnej i medzinárodnej úrovni. Po roku 2000 ju tvorila predovšetkým práca na dvoch frontoch – pripomienkovanie nových legislatívnych návrhov, zväčša z úrovne Ministerstva kultúry SR. Nemenej dôležitým bolo potom tiež úsilie o networking – čoraz väčšie zapojenie slovenských kolegov v medzinárodných odborných komitétach, ale tiež vysielanie slovenských expertov na medzinárodné konferencie pod hlavičkou ICOMu.

Aktuálny výbor presadzuje presvedčenie, že múzeá a galérie zohrávajú dôležitú rolu nielen v kultúrnej, ale tiež sociálnej, politickej a environmentálnej oblasti života človeka. Sú nenahraditeľnými trezormi duchovných hodnôt koncentrovaných v zbierkových predmetoch a jedinečným kultúrnym a prírodným dedičstvom, vďaka ktorému sa utvára aj naša identita. V súlade s medzinárodnými konvenciami, predovšetkým s Etickým kódexom ICOM, je našim cieľom

túto univerzálnu hodnotu a osobitosť zachraňovať a uchovávať v čo najpôvodnejšom stave, skúmať a prezentovať verejnosti formou odborných výstav, publikácií a rôznych aktivít.

Hlavnými cieľmi výboru sú, okrem organizačnej činnosti súvisiacej s fungovaním výboru a členstva, pracovné stretnutia a rozvoj národnej (Zväz múzeí Slovenska, Rada galérií Slovenska) a medzinárodnej spolupráce. Kým vnútorná komunikácia medzi členmi posilňuje stavovské väzby, snaží sa riešiť metodické a koncepcné, neraz medziodborové problémy, tá vonkajšia sa koncentruje na prácu na konkrétnych projektoch, zväčša exkurziách, seminároch a workshopoch. V ostatných dvoch rokoch sa uskutočnilo niekoľko vynikajúcich podujatí, ktoré podľa našich predstáv posilňujú a rozvíjajú komunitu múzejníkov najmä neformálnymi stretnutiami (exkurzie do múzeí na Slovensku i v blízkom zahraničí – Brno, Krakov a pod.), prehliadky výstav a expozícií s odborným a kritickým komentárom a pod. Významný impulz, najmä pre regionálne múzeá, priniesol medzinárodný Seminár na kolesách: Regionálne múzeá a turizmus (Spiš y Malopoľsko 19.–22. novembra 2013) – pilotný projekt väčšieho zamýšľaného cyklu.

Z medzinárodných akcií spomeňme už len nedávne stretnutie komitétu ICOM GLASS v Bratislave (28. – 31. október 2013), v rámci ktorého sa konala konferencia otvorená pre všetkých členov SK ICOM a odborná exkurzia do sklárskej továrne v Lednických Rovniach. V trende podobných akcií a zároveň v kritickej reflexii práce múzea a jeho miesta v spoločnosti budú výbor a aktívni členovia SK ICOM pokračovať aj v blízkej budúcnosti. Ako najbližších partnerov spolupráce naďalej vnímame národné komitétu okolitých štátov: Maďarska, Poľska a Ukrajiny. Celkom výsadné postavenie v tejto spoločnosti napokon patrí Českému komitétu ICOM, s ktorým nás – i 20 rokov po pokojnom rozchode – spája čoraz viac spoločných záujmov.

Za ICOM Slovensko

Zsófia Kiss-Szemán

Dušan Buran

Dušan Buran. Zdroj: <http://zv-podujatia.com>

Předsedovia SK ICOM

1993–1997 Ivan Mačák

1997–2000 Štefan Holčík

2000–2006 Alexandra Homolová

2006–2012 Ivona Kautmannová

2012–2013 Marcela Lukáčová

od 2013 Dušan Buran